

Fem Trianglar

- En Guidebok

Fem Trianglar - En guidebok

_Förord

Den här guiden är resultatet av ett mångårigt arbete på FoU Nordväst med att utveckla arbetet med analyser i BBIC-utredningar. Fem trianglar är ett verktyg för att underlätta en sammanhållen utredning som väger samman skydds- och riskfaktorer, formulerar en riskprognos, identifierar centrala behov och bedömer mottaglighet. Guiden är ett komplement till Socialstyrelsens BBIC-material Grundboken och Metodstödet.

Fem trianglar har växt fram i samverkan med socialsekreterare inom barn och unga och används idag i några av FoU Nordvästs kommuner. Den som är intresserad av mer material om Fem trianglar hänvisas till FoU Nordvästs hemsida www.fou-nordvast.se.

Ansvarig för arbetet har Henrik Karlsson, utredare på FoU Nordväst, varit. Han har utvecklat verktyget och arbetat med implementeringsstöd till kommunerna. Texten har faktagranskats av Agneta Mönefors Berntell, socionom i kompetensteamet i Järfälla kommun.

Vi hoppas att Fem Trianglar kan underlätta BBIC-arbetet.

Sollentuna den 2 december 2020

Kristina Engwall
Chef FoU Nordväst

_Innehåll

_Vad är Fem Trianglar?	1
_Analysera med Fem Trianglar	4
_Steg 0.....	5
_Steg 1.....	6
_Steg 2.....	7
_Steg 3.....	8
_Litteraturlista.....	9

_Vad är Fem Trianglar?

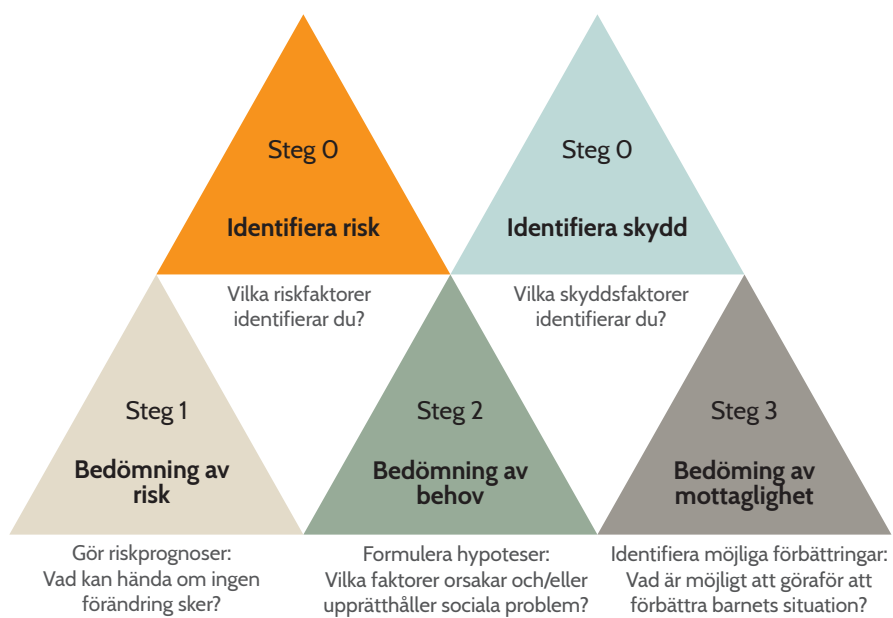
Fem Trianglar är ett praktiskt verktyg som hjälper socialsekreterare inom den sociala barnvården att analysera socialt utsatta barns behov enligt BBIC. Syftet är att öka förståelsen för stegen ”Bedömning av risk, ”Bedömning av behov” och ”Bedömning av mottaglighet” (Socialstyrelsen, 2018a, ss. 82-84). Verktuget behövs för att ge vägledning och struktur. Då det är många delar i en analys, behöver de tydligt sorteras och struktureras upp från början så att alla delar av analysen faller på plats.

Fem Trianglar utvecklades efter att FoU Nordväst granskat kvaliteten i Stockholm stads barnavårdsutredningar och funnit att analyserna alltför ofta sammanfattade utredningarna, snarare än att analysera barnens behov (Svendsen, 2016). För att stödja och utveckla praktiken togs Fem Trianglar fram för att praktiskt guida och stödja handläggare genom hela analysprocessen. Målet är att alla analyser ska vikta riskfaktorer mot skyddsfaktorer, formulera riskprognoser över barnets hälsa och utveckling, identifiera centrala behov/formulera hypoteser om upprätthållande faktorer och bedöma mottaglighet/vad som är möjligt att göra för att förbättra det enskilda barnets situation.

Texten du läser nu är en guide till Fem Trianglar. Eftersom Fem Trianglar endast är ett komplement till BBIC, behöver den läsas tillsammans Grundboken (Socialstyrelsen, 2018a) och Metodstödet (Socialstyrelsen, 2018b). Annars finns det risk att inte alla delar av analysen kommer med. Guiden fortsätter nu med att introducera de Fem Trianglarna och de steg som behövs för att göra en analys. Därefter följer fördjupande avsnitt för varje steg.

Figur 1

Fem Trianglar

_VAD ÄR FEM TRIANGLAR?

Figur 2

<p>Steg 0</p> <p>Identifiera risk</p> <p>Vilka riskfaktorer identifierar du?</p>			
<p>Steg 0</p> <p>Identifiera skydd</p> <p>Vilka skyddsfaktorer identifierar du?</p>			
<p>Steg 1</p> <p>Bedömning av risk</p> <p>Gör riskprognoser!</p> <p>Vad kan hända om ingen förändring sker?</p>			
<p>Steg 2</p> <p>Bedömning av behov</p> <p>Formulera hypoteser!</p> <p>Vilka riskfaktorer upprätthåller problemen och behöver förändras?</p> <p>Vilka skydd behöver stärkas?</p>			
<p>Steg 3</p> <p>Bedömning av mottaglighet</p> <p>Identifiera möjliga förbättringar!</p> <p>Vad är möjligt att göra för att förbättra barnets situation?</p>			

_Analysera med Fem Trianglar

När du använder Fem Trianglar ska du ta med dig BBIC-triangeln i alla steg och delar av analysen, se figur 1. Det vill säga: (1) en triangel för att identifiera riskfaktorer, (2) en för att identifiera skyddsfaktorer, (3) en för att bedöma risk, (4) en för att identifiera centrala behov och (5) en för att bedöma mottaglighet.

När du analyserar ett barns behov med hjälp av Fem Trianglar gör du det i fyra steg. I det första steget, Steg 0 "Identifiera risk och skydd", använder du dig av de två första trianglarna för att identifiera risk och skydd och vikta dem mot varandra. Det är ett förberedande steg till Steg 1.

I Steg 1, "Bedömning av risk", använder du den tredje triangeln och gör riskprognoser över barnets framtida hälsa och utveckling om ingen förändring sker.

I Steg 2, "Bedömning av behov", använder du den fjärde triangeln och identifierar centrala behov genom att formulera hypoteser om vad som upprätthåller de sociala problemen och vilka skyddsfaktorer som kan förstärkas.

I steg 3, "Bedömning av mottaglighet", använder du den femte triangeln och bedömer mottaglighet genom att identifiera vilka förbättringar som är möjliga för det enskilda barnet.

Till din hjälp har du spalterna, se figur 2. Du rekommenderas att skriva ut och ha dem bredvid dig medan du läser den här guiden. I dem skriver du ner dina observationer i punktform. Punkterna är sedan till hjälp när du formulerar din löpande text i dokumentationssystemet. Du rekommenderas att infoga Steg 0 direkt under rubriken "Analys och bedömning"; Steg 1 under "Risk"; Steg 2 under "Behov"; och Steg 3 under "Mottaglighet".

_Steg 0

När du utreder ett barn ska du identifiera resurser och svårigheter i familjen inom de delar av BBIC-triangeln du valt att utreda. Utifrån dessa resurser och svårigheter ska du identifiera risk- och skyddsfaktorer. Riskfaktorer är faktorer som i forskning visat sig öka risken för att barn utvecklas negativt på kort och lång sikt. Skyddsfaktorer är faktorer som i forskning visat sig motverka en negativ utveckling, trots närvaron av en eller flera risker. Dina risk- och skyddsfaktorer behöver vara kopplade till det enskilda barnet och ha ett underlag i utredningen. Se Grundboken (Socialstyrelsen, 2018a) och Metodstödet (Socialstyrelsen, 2018b).

Använd spalterna i figur 2 för att skriva ner de risk- och skyddsfaktorer du identifierat på raderna för Steg 0, ”Identifiera risk” och ”Identifiera skydd”. Sen börjar du vikta riskerna mot skydden genom att bedöma om skyddsfaktorerna är starka nog för att göra det möjligt för barnet att utvecklas väl, trots närvaron av en eller flera risker. Ställ dig själv frågan: Är en eller flera skyddsfaktorer tillräckligt starka för att barnets hälsa och utveckling kan bli god trots närvaro av en eller flera riskfaktorer? Är så fallet, kan du vikta de riskfaktorerna mot skyddsfaktorerna. I andra fall måste du konstatera att en viktning inte är möjlig.

När du viktar riskfaktorerna mot skyddsfaktorerna måste du kunna motivera hur skydden tar ut riskerna, baserat på riskernas styrka och skyddens funktion för det enskilda barnet. Dina argument kan inte röra risk- och skyddsfaktorer i allmänhet, utan måste utgå från det enskilda barnets situation. Ställ dig själv frågan: På vilket sätt kan just de här skyddsfaktorerna motverka just de här riskfaktorerna? Håll dig praktisk och konkret, var inte för övergripande och hypotetisk.

En viktig aspekt när du viktar riskerna mot skydden är att vara uppmärksam på barn som är multipelt utsatta. Multipel utsatthet innebär att barnet är utsatt för minst två riskfaktorer som när de förekommer tillsammans ytterligare ökar risken för ett eller flera negativa utfall på kort eller lång sikt. I de fallen måste du hantera de riskfaktorerna tillsammans som en helhet i din analys. Ställ dig själv frågan: Finns det en eller flera skyddsfaktorer som är starka nog att kunna viktas mot hela den multipla utsattheten? Bara om det finns så starka skydd, kan du vikta hela den multipla utsattheten.

_Steg 1

I steg 1 gör du riskprognoser. Titta på de riskfaktorer, inklusive multipel utsatthet, som blev kvar efter att du viktat dem mot skyddsfaktorerna i Steg 0. För var och en av dessa kvarstående riskfaktorer ställer du dig frågan: Vad kan hända om ingen förändring sker? Tänk igenom hur du tror att riskfaktorerna kan komma att påverka det enskilda barnets hälsa och utveckling på kort och lång sikt. Formulera på det sättet riskprognoser för de kvarstående riskerna inklusive multipel utsatthet om du identifierat det. Skriv ner riskprognoserna i spalterna på raden som heter Steg 1, "Bedömning av risk". Du kan börja med att skriva: "Om ingen förändring sker...". Uttryck dig därefter så klart och tydligt som möjligt. Var inte vag och otydlig, utan var öppen med vad du är orolig för ska hända. Försök att så långt det är möjligt att utgå från det enskilda barnets unika livssituation, samtidigt som du tar stöd av Grundboken (Socialstyrelsen, 2018a) och Metodstödet (Socialstyrelsen, 2018b).

När du arbetar med riskprognoser är det viktigt att du kommer ihåg att de är just prognoser, och inte definitiva utsagor. Du kan aldrig veta exakt vad som kommer att hända ett barn, men du kan formulera en prognos som baserar sig på forskning och erfarenhet av hur andra barn som varit exponerade för liknande risker har utvecklats.

_Steg 2

I steg 2 ska du identifiera vilka centrala behov som finns hos barnet och familjen. Centrala behov är de riskfaktorer som verkar upprätthålla svårigheterna i familjen och som kan förändras, till exempel med hjälp av insatser. Ställ dig själv frågan: Om en eller flera riskfaktorer helt försvann, skulle en eller flera svårigheter helt kunna försvinna då? Finns det en eller flera sådana riskfaktorer, kan de vara centrala behov som behöver förändras för att förbättra barnets situation.

Centrala behov kan också vara skyddsfaktorer som motverkar svårigheterna hos barnet och familjen. Ställ dig själv frågan: Går det att förstärka en eller flera skyddsfaktorer tillräckligt mycket så att en eller flera riskfaktorer skulle kunna viktas mot de skyddsfaktorerna? Är det så, kan det vara centrala behov att förstärka och förbättra den eller de skyddsfaktorerna.

När du formulerar centrala behov att förändra eller förstärka, behöver du formulera det som hypoteser. Osäkerheten kring hur saker hänger ihop en familj är generellt för stor för att du ska kunna uttala dig definitivt. Generellt sett kan dock träffsäkerheten förbättras av att så långt det är möjligt försöka identifiera centrala behov tillsammans med barnet och familjen. Du kan formulera trovärdiga hypoteser genom att utgå från vad barnet och föräldrarna tror upprätthåller problemen samt forskning och erfarenhet kring barns hälsa och utveckling. Du kan börja med att skriva: "Ett centralt behov som behöver förändras är...".

Observera att samtliga risk- och skyddsfaktorer som identifierats i en utredning således inte behöver vara centrala behov. Vissa kan vara det, medan andra inte behöver vara det. Syftet med steg 2 är att identifiera vilka som är det. För att kunna åstadkomma en förbättring för barnet, är det viktigt att du fokuserar på faktorer som går att förändra eller förstärka. Skriv ner de centrala behov du identifierat i spalterna i figur 2 på raden som heter Steg 2, "Bedömning av risk".

I din löpande text i dokumentationssystemet formulerar du sedan en bedömning om familjen kan åstadkomma den önskade förändringen på egen hand eller om de behöver hjälp från sitt nätverk eller insatser från andra aktörer eller socialtjänsten. Behöver familjen insatser, ska du formulera mål och syfte med insatserna samt vilka konsekvenser du hoppas på att insatserna ska få för barnet. Går det inte att förstärka eller förändra något, kan du behöva föreslå och motivera kompenserande insatser som exempelvis kan syfta till att bibehålla sådant i hemmiljön som fungerar.

_Steg 3

I steg 3 ska du identifiera möjliga förbättringar för barnet. Det gör du genom att bedöma mottaglighet, det vill säga en bedömning av vad barnet och familjen själva tror är möjligt att göra och åstadkomma samt vad de är beredda att göra eller förändra. Ställ dig själv frågan: Vad är möjligt att göra för att förbättra barnets situation?

Bjud in alla familjemedlemmar till en öppen dialog och sätt värde på deras egna förslag, tankar och idéer. Var helt och hållet öppen och transparent kring samtliga familjemedlemmars vilja och engagemang till förändring. Skriv ner vad som kan åstadkommas för barnet inom respektive triangelsida i figur 2 på raden som heter Steg 3, ”Bedömning av mottaglighet”.

Många familjer kan förändra barnets situation till det bättre för egen hand, men några familjer kan behöva stöd från socialtjänsten och/eller andra aktörer. I din löpande text i dokumentationssystemet behöver du skriva ner vad barnet och de övriga familjemedlemmarna tycker och tänker kring insatsen du föreslår. Vad tror de sig kunna få ut av insatsen? Vilka förväntningar har de? Vad tror de att de kan åstadkomma med insatsen som de inte skulle kunna åstadkomma själva?

Vill endast en vårdnadshavare delta i en insats är det viktigt att du dokumenterar det samt vilka konsekvenser det kan få för barnet. Vill ingen i familjen förändra något, eller ta emot några insatser, måste du pröva om den risk som barnet är utsatt för utgör en konkret och påtaglig risk för barnets hälsa och utveckling. Då kan tvångsåtgärder enligt lagen om vård av unga, LVU, behövas för att skydda barnet.

_Litteraturförteckning

Socialstyrelsen. (2018a). *Grundbok i BBIC. Barns behov i centrum*.
Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2018b). *Metodstöd för BBIC. Barns behov i centrum*.
Stockholm: Socialstyrelsen.

Svendsen, T. (2016). *Den sociala barnvården i Stockholm - behov, utredningar, insatser, uppföljning och brukardelaktighet 2013-2015. Forskningsrapport 2016:1*.
Sollentuna: FoU Nordväst.

